

HET LIBELLENJAAR 1991

Voordat ik de leuke libellenwaarnemingen uit 1991 zal gaan bespreken, zal ik eerst nog even de sensationeelste waarnemingen uit 1990 de revue laten passeren. Begin juni van dat jaar trof Martijn Doornbosch bij de Helbeek op de St. Jansberg (bij de Plasmolen, ten zuiden van Nijmegen) een mannetje van *Gomphus vulgatissimus* aan. De Helbeek is ter plaatse slechts 30 cm breed, met snelstromend koud water en zeer weinig oeverbegroeing. Tot voor kort was de populatie van *Gomphus vulgatissimus* bij de Beerze bij Lennisheuvel (Boxtel) de enige nog bekende populatie in Nederland. Op deze laatste locatie worden nog regelmatig een tiental exemplaren per jaar waargenomen. In 1990 heeft Karin Verspui als inventarisatiemedewerkster van Staatsbosbeheer het Nationale Landschapspark 'de Dwingelose heide' op libellen en dagvlinders geïnventariseerd. Een soort als *Ceriagrion tenellum* bleek daar op vrij veel vennen voor te komen, doch *Coenagrion hastulatum* bleek er te zijn verdwenen. De spectaculairste vondsten waren die van *Sympecma braueri* (2 exemplaren) en *Aeshna subarctica* (1 exemplaar).

Het zomerhalfjaar van 1991 was uitzonderlijke wat betreft het weer. Hierin waren sterke wisselingen te zien. Tot half april was er prachtig voorjaarsweer.

Dit resulteerde in zeer vroege (record) waarnemingen van *Pyrrhosoma nymphula* (11 april), *Coenagrion pulchellum* (15 april) en *Cordulia aenea* (15 april), allen gedaan door Tienek de Groot in de Molenpolder bij Utrecht. De eerste waarnemingen voor deze drie soorten zoals vermeld in Geijskes & van Tol (1983) zijn respectievelijk 13 april, 24 april en 6 mei. In de periode van half april tot half juni was het relatief koud weer, waarin de zon zich nauwelijks liet zien. Daarna brak echter weer een mooi-weer periode aan. Deze duurde, met enkele korte onderbrekingen, tot in oktober. Door de koude periode kwamen veel zomersoorten laat uit die daarna door de mooi-weer periode lang konden blijven doorvliegen. Door deze combinatie van weersfactoren kon ik in zuid-Drente de laatste waarnemingen van drie soorten 'verbeteren': *Coenagrion pulchellum* (10 september), *Somatochlora metallica* (13 september) en *Libellula quadrimaculata* (18 september). De laatste data voor deze soorten opgegeven door Geijskes & van Tol (1983) zijn respectievelijk 4 september, 25 augustus en 12 september.

Van Martijn Doornbosch vernam ik dat hij *Cordulia aenea* in noord-Limburg op bosbeken had aangetroffen. Lieftinck (1926) geeft voor *Cordulia aenea* aan dat deze soort ondermeer bij bosbeken te vinden is. Ik had echter nog nooit van mensen gehoord dat zij die soort (in de zeventiger of tachtiger jaren) in een dergelijke biotoop hadden aangetroffen. Martijn had verder in de omgeving van Afferden (ook in noord-Limburg) *Libellula fulva* aangetroffen op een plaats waar een beekje in een plas uitkomt. Deze soort kan op de zandgronden slechts zelden worden gezien. Zelf trof ik de soort dit jaar aan langs het Schoonebeekerdiep bij Coevorden. De soort was nog nooit in Drente waargenomen (Jansen, 1989). Elders in dit Contactblad beschrijft Rienk Geene dat hij dit jaar *Libellula fulva* in grote aantallen in enkele laagveengebieden heeft gevonden. In de Weerribben zelfs honderden exemplaren. Blijkbaar was 1991 weer een goed jaar voor deze soort. Het laatste 'goede jaar' voor deze soort was 1986 geweest (gebaseerd op eigen waarnemingen in de Uithof bij Utrecht en 't Hol bij Kortenhoef). Een anders soort die in 1991 in grotere aantallen dan anders voorkwam was *Somatochlora metallica*. Dit was in iedergeval zo in noord-Limburg en zuidoost-Drente.

Afgelopen zomer is rond de Nederlands-Belgische grens in de Kempen weer eens intensief naar libellen gekeken, ondermeer door deelnemers van zomerkampen van de NJN. In de Nederlandse Kempen werden ondermeer de volgende leuke soorten waargenomen: *Cercion lindenii* (bij het Eindhovenens kanaal

bij Eindhoven), *Anaciaeschna isosceles* (bij een nieuw gegraven plas bij het Soerendonks Goor bij Soerendonk) en *Sympetrum depressiusculum* (nabij het Leiven ten westen van Lage Mierde). Daarnaast werden in deze streek door Karin Verspui en Peter van Horssen in het grensnatuurreserveat het Plateaux/het Hagevenreservaat tussen Bergeijk en Neerpelt enkele zeer leuke waarnemingen gedaan. Aan beide zijden van de grens werden exemplaren van *Sympetrum depressiusculum* en *S. pedemontanum* waargenomen. De spectaculairste vangst, een mannetje van de zeer zeldzame *Aeshna affinis*, werd echter net over de grens in België gedaan.

Marcel Wasscher, Minstraat 15bis, 3582 CA Utrecht